

Politikai
röpiratok

114.

114
945

10.

Baloldali értekezlet

Aradon,

1872. május 15-én

Simonyi Lajos báró elnöklete alatt.

Ülés kezdődik d. u. 7 órakor.

(Simonyi Lajos br. többek kíséretében a terembe megjelen. Kitérő
éljenzés, se treasca, és zsvio kiáltásokkal fogadtatik.)

Simonyi Lajos br. Uraim! Mélyen t. elvbarátaim! Mindenek előtt fogadják legőszintébb köszönetemet azon kitüntetésért, a mely szerént engemet az Arad városi szabadelvűpárt elnökének megválasztani méltóztattak. (Éljenezés.) Nem tulajdonítom én ezt tehetségeimnek, mert ismerem azok korlátolt voltát; hanem tulajdonítom annak, hogy önök meg vannak győződve azon buzgalmamról, mellyel hazám és a valódi haladás ügye iránt viseltetem, s egyszersmind meg vannak győződve azon őszinte ragaszkodásról, mellyel az aradi szabadelvűpárt irányában összesen, és annak minden egyes tagja irányában eddig viseltetem, és ezután is viseltetni fogok. (Eljenzés.)

Fogadják ujlag legőszintébb köszönetemet, és ezennel, mint ezen pártgyülésnek elnöke, az ülést megnyitom.

A jegyzői tisztet Robitsek Ágost ur fogja teljesíteni. Egyszersmind van szerencsém értesíteni a t. pártgyűlést arról, hogy gondoskodtunk, hogy ezen ülésben egy gyorsíró is legyen jelen és pedig azért, hogy az a mi itt mondatik, nem úgy, mint más sok esetben történt más alakban elferdítve legyen közölve, mert a mit itt mondunk, azt bármikor ismételni és azért a felelősséget elvállalni készek is vagyunk. (Helyeslés.)

Ezen mai tanácskozást megnyitván, megfogják nekem engedni azt, hogy mindenek előtt saját egyéni nézetemet elmondjam és azt tiszteletteljesen önöknek előterjesszem. (Halljuk!) Nemfogok én ezen teendő nyilatkozatomban, az ellenzéknek, a szabadelvű pártnak főbb elveiről bővebben nyilatkozni; ismerik önök a hazaszeretetet szent érzelmeit, tudom, hogy azok oly húrok, a melyek ha megpendítettnek, önök keblében azonnal visszhangra találnak. Nem említem ezt azért sem bővebben, mert általában elleneink által a mi elveink igazság tekintetében nem támadtatnak meg. Azt mondják: az igaz, ezen elvek helyesek, jók, hanem a kivitelben tesznek nehézségeket. Azt mondják: hogy gyakorlati szempontból, nem helyesek, nem időszerűek, és általában egész teljességben soha sem alkalmazhatók.

Azért én leginkább a mai napon gyakorlati szempontból fogok e tárgyhoz és elveinkhez hozzászólni; mert mindnyájan igen jól tudjuk azt, hogy ezen elvek gyakorlati alkalmazásától igen sok függ, — minden függ. Értzi ezt mindenki e hazában, ki ezen elveknek hódol. Hogy milyen alkotmány van egy államban, az nem egyedül eszményi dolog: mert az minden egyes embernek, minden családnak jólétével, élet és vagyon biztonságával a legszorosabb összeköttetésben áll. P. o. egy jól kormányzott államban, mint Angolhonban, meg van az egyéni szabadság, megvan a polgári jólét, megvan az élénk kereskedelmi forgalom, virágzik az ipar, meg van a pénzbőség, és általában jólétnek csak azon polgárok örvendeznek akik egy jól kormányzott országban élnek, és ezek helyzetét mindenesetre irigyelhetik azok,

akik oly szerencsétlen országban születtek, mely nem bir jó és igazi alkotmányyal.

Spanyolországot például a rosz alkotmány, hosszas elnyomatás, határtalan önkény uralmak váltakozása, annyira vitte, hogy most a legjobb kormány, a legszabadelvűbb intézmény sem bir megállapodni, és azért ott önkény és forradalom váltja fel egymást; és ennek következtében az oly országnak melynek rosz kormánya van, romlásnak kell indulnia, és ott nemcsak, hogy jólét nem létezik, hanem még vagyon és személybiztonság sincs, oly országban az alkotmány gyökeret nem verhet és egyik forradalom a másikat fogja felváltani. (Ugy van.)

A mi gyakorlati szempontból ellenünk emelt vádat illeti, e tekintetben kijelentem, hogy azon vádakra nem igen fogok figyelni, a melyek olyanok részéről emeltettek, kik ezelőtt a mi pártunkhoz tartoztak; mert az ilyen átköltözés egyik pártból a másikba, mindég némi compromissióval jár, mert az elismerése annak, hogy az illető, vagy akkor nem volt tisztába magával, midőn azon párthoz tartozott, melyet elhagyott, vagy pedig jelenleg nincs tisztában, midőn egy új párt-hoz átköltözött. (Igaz.)

Azok a kik így vádolnak kétfélék: vagy olyanok, akik ezen operációt egész csendességben vitték véghez, vagy ellenben olyanok, kik, midőn átmennek roppant lármát csinálnak, és azon pártot, melyet elhagynak ócsárolják, és azt mindenféle becsmérlésekkel illetik. (Fölkiáltások mint Hatos!)

Nem akarom az önök drága idejét az ily semmi horderővel nem biró nyilatkozatok czáfolatával igénybe venni, hanem általában azon vádakról akarok szólni, a melyeket ellenünkben és pedig több tekintetben szoktak elleneink fölhozni.

Mindenek előtt azt szokták mondani, hogy azon közjogialap, mely jelenleg létezik, mely az 1867. XII. t. cz. által kifejezést nyert, általunk el nem fogadtatott. Ezen vád csak a könnyen hívókra van számítva, mert

azon közjogialap általunk^{fél} kellet hogy fogadtassék, mert az törvénybe van igtatva, annak következtében, addig míg az törvény, azt mindenkinek elismerni kötelessége.

Igaz, hogy mi ezen törvényt megváltoztatni óhajtjuk, de csak egy módon t. i. úgy hogy az ismét törvényes uton, ő felsége a királynak szentesítésével, úgy a mint keletkezett, akképen változtassék meg. (Helyeslés.)

A jelenlegi közjogi alap, mint méltóztatnak tudni, egy szerződés Ausztria és Magyarország között. Ezen közjogialap, nint minden szerződés bármikor megváltoztatható azon feltétel alatt, hogy mind két fél beleegyezik. Azt ne gondolják, hogy talán Ausztria népe nagyon hajlandó volna azon alap fentartására; a polgárok ott is érzik annak nyomasztó hatását, ők is óhajtják hogy országuk jövedelmeiről, saját adójokról és teendő költségekről ők magok rendelkezzenek, és azért a mai közjogi alap a törvényes uton, a másik fél beleegyezésével megváltoztatható. (Ugy van.)

Felemlitik különösen, hogy azért, mert mi ezen közjogi alap megváltoztatását óhajtjuk az országban a haladási és üdvös reformok nem eszközölhetők.

A mi ezt illeti, e tekintetben, alig találunk igazságtalanabb vádat; mert hiszen, mint méltóztatnak tudni, a kormánypárt van többségben. Ha óhajtának reformokat, és különösen óhajtának olyan reformokat, a melyek előhaladást fognak tartalmazni, azt miután többségben vannak, minden alkalommal megtehetik; elhatározhatják és azokat törvénybe igtathatják: mi e tekintetben tehát, ha még akarnánk is, kissebbség lévén, ellent nem állhatnánk. (Igaz.)

A kormánypárt igen is tett reformokat, hanem nem magasztos értelemben, t. i. tett változtatásokat, de azok nem előhaladást jeleztek, hanem hátra lépést, (Ugy van.) azokat igyekezett az ellenzék nem meggátolni, mert azt nem tehette, kivéve két esetben, melyre később lesz szerencsém kiterjeszkedni, hanem igyekezett azokat

módosítani akképen, hogy valódi előhaladást képezzenek. (Élénk helyeslés.)

Általában ami a reformot illeti, az egy magasztos eszme. A kik azt akarták, hogy most egy különpart alakuljon az országgyűlésen, azok igen rossz véleménynyel lehetnek Magyarország iránt. Magyarországon oly alant állana az értelmiség, oly alant állana az érzület ezen magasztos eszmék iránt, melyek a józan haladást óhajtják és eszközlik, hogy itt e tekintetben, még nem alakult volna egy nagy, hatalmas haladási párt? hogy azon férfiak között, a kiket az ország megbizott azzal, hogy az ő érdekeit előmozdítsák a képviselőházban, csak négy férfi vállalkozott volna ezen párt megalakítására? Megbukott ez már kezdetében, mert a politikai pártok mellözésével egy ily párt által czélt érni nem lehet, nincs erre szükség, mert haladási, valóságos reformokat elérni egyedül azon szabadelvű önálló alapon lehet, melyet az ellenzék zászlójára kitűzött. (Élénk tetszés és éljenzés.)

Továbbá még egy igen nagy váddal illetnek, azt mondják, hogy hiában van törekvése az ellenzéknek, mert azon esetben is, ha többségre jutnak, nem kormányképesek.

Ez igen sokszor és élénken hozatott fel ellenünkben; ezen kérdéshez bővebben akarok szólni. (Halljuk!)

Egy államban, mely fejedelem alatt áll, t. i. monarchiában, egy köztársasági párt, igaz, hogy nem kormány képes, mert ha a köztársasági párt többségre jutna is, kormányra nem juthatna, mert czélját a trón elforgatása képezi; viszont egy köztársaságban egy oly párt, a mely fejedelmet akar, ismét nem kormány képes, mert az megint felakarja forgatni a köztársaságot, és ennek következtében alkotmányos uton nem történhetik meg a változás. Nem történhetik meg alkotmányos uton a változás egy olyan monarchiában sem, melyben egy párt alakult, amely ugyan nem más kormányformát akar behozni, hanem a létező fejedelmet, más fejedelemmel akarja felcserélni mint n. o. ez Spanyolor-

szágban, vagy Franciaországban történt, a hol egymást váltották fel az uralkodó családok. Természetes, hogy ezek nem kormányképesek, mert azon esetben is, ha ezen pártok egyike, vagy másika többségre jutna, alkotmányos uton nem vihetné át akaratát, mert vagy a létező köztársaságot, vagy pedig a létező fejedelmi trónt kénytelen volna felforgatni, és máskép alakítani.

Az igaz, hogy ily értelemben ezen párt nem kormányképes, mert ez csak forradalom által juthatna a kormányhoz, t. i. a létező főbb kormányzatnak, vagy a trónnak felforgatása által.

Ez azonban hála az égnek, ellenkezőkép áll, mert ki meri azzal gyanusítani az ellenzéket, hogy ő nem ismeri el a törvényes királyt?

Mindenki, és hozzáteszem, az ellenzék férfiai különösen, mint alkotmányos érzelmű honfiak, legelső kötelességüknek tartják azt, hódoló hűséggel viseltetnek azon fejedelem iránt, aki törvényszerű királyunk, ki az ország alkotmányára megkoronázása alkalmával esküjét letette. (Zajos éljenzés.) Ennek következtében, mi hűség tekintetében nem ismerjük el azt, hogy hátrább állanánk a kormánypártnál, sőt ellenkezőleg határozottan kimondom, hogy mi önzéstelen, minden képmutatástól távol álló hűséggel viseltetünk törvényes királyunk iránt. (Zajos éljenzés.)

Az mondatik, nem kormányképes ezen párt, mert meg akarja változtatni a közjogi alapot. Igen, meg akarja változtatni, de azért kormányképes ezen párt.

Hát a jelenleg kormányon ülő-párt nem váltotatta-e meg a közjogi alapot? Hisz azok kormányra jutva megváltoztatták a közjogi alapot, t. i. oda állították a közjogi kiegyezést, mely a delegatiót a közöminiszteriumot állítja fel, melyről — ami régi alkotmányunk egy betűt sem ismert, és mind a mellett ezen párt, mint látjuk kormányképes. (Élénk helyeslés.) E tekintetben ki kell mondanom azt, hogy azon urvne-

vezett ó conservatív-párt, amely a 67-ki kiegyezés előtt kormányzott e hazában, sokkal loyálisabb volt a jelen kormány-párt irányában, mert az kétségbe nem vonta azt, hogy az akkoriban alakult országgyűlési többség ámbár megváltoztatni akarta a közjogi alapot, kormányképes és egy szóval sem hozta fel soha azon vádat, melyet a jelen kormány-párt ellenünk felhozni jónak lát, nem mondotta azt, hogy azon esetre, ha egy párt többségre jut is, nem kormányképes, mert a létező törvényt megakarja változtatni törvényes uton, Ő felségének szentesítése mellett. A kormány-párt fennen hirdeti, hogy mi az alkotmánynak örvendünk, pedig annak kimondása, hogy az ellenzék nem kormányképes, saját érvüket dönti halomra.

Mi a parlamentarismus alapelve? kétségtelenül az, hogy a kormány az országgyűlés többségének kifolyása, ha tehát felállítatik azon elv, hogy az egyik párt ha többségre is jut, nem kormányképes, mi annak a következése? az, hogy csak egy párt lehet az országban, akár többségben, akár kisebbségben van, mert a másik lehetetlen. (Igaz!)

Minek is kötekedik akkor a jelen kormány-párt, hogy többségben legyen, hiszen ezen elvek szerint neki megkell maradni a kormányon azon esetben is, ha kisebbségben volna. (Ugy van!)

Ennek következtében, azon — nem mondom vád — hanem azon ráfogás, hogy az ellenzéki-párt nem kormányképes, felforgat minden alkotmányos eszmét, az csak arra van számítva, hogy a könnyenhívőket elámítsa. (Élénk tetszés.)

Van még egy vád, mely ellenünk felhozatik, az t. i. hogy mi e hazában az ugynevezett nemzetiségekkel, az az, hogy mi azon honfitársainkkal, kik nem magyar ajkuak, szövetezünk.

Én ezt bevallom, hogy igaz, mert őszinte szövetezés ez saját honfiainkkal.

Mindezek előtt kijelentem azt, hogy az ellenzék minden eljárásával, tetteink minden felszólalásával bebizonyította azt, hogy a magyar-állam integritásához mindenkor és minden alkalommal határozottan ragaszkodik; bebizonyította ezt akkor, midőn 1861-ben azt mondta: miután a horvát képviselők nincsenek jelen az országgyűlésen, annak következtében a csonka országgyűlésből felirat nem intézhető Ő felségéhez; bebizonyította azt később, midőn Fiuménak Magyarországhoz csatolását követelte; bebizonyította azzal, hogy Erdélyre nézve követelte, hogy mint Magyarorszáiban hasonló intézmények legyenek, és az Unió teljes életbeléptetését sürgette; bebizonyította az által, hogy a horvátországi pártokkal való kiegyezést ajánlotta és általában Horvátország rokonszenvét, mely társország, a magyar érdekeknek a Szent-István koronájának, minden alkalommal megnyerni óhajtotta. (Igaz!) És mégis egész határozottan állítják elleneink, hogy mi a haza integritását megcsonkítani akarjuk, és midőn a nemzetiségekkel csatlakozunk, abban nem látnak egyebet, mint a hazának szétbomlását. (Mozgás.)

Igen különös ezen vád a másik párt részéről, és e tekintetben igen könnyű a helyzetünk, mert épen itt a mi vidékünkön előmutatható olyan példa, hogy a kormány-párt akkor, mikor saját érdeke kívánja azt, ő is szövetkezik a nemzetiségekkel. (Igaz!) Ott van p. o. a két rendbeli képviselő-választás, ott van a tisztujítás, melyek alkalmával Aradmegyének Deák-pártja szövetkezett román testvéreinkkel. (Ugy van. !)

Vádolta őket ezért az ellenzék? Legkevésbé sem. Azt mondtuk, igen helyesen tették, egyesülnek kölcsönös kívánalmaikban. Hanem a különbség, hogyha a kormány-párt érintkezik a nemzetiségekkel, azaz azon honpolgárokkal, kik nem magyar ajkuak, akkor azt mondják: „ez államférfiúi bölcsesség, ezzel az illetők megvannak nyerve a hazának, ezek igen becsületes hű polgárai a hazának, a mint megvannak nyerve.“

Ha mi veliünk érintkeznek, nem magyar ajku hon-

fitársaink, ha mi azt mondjuk, hogy vallják a mi elveinket, fogjanak velünk kezét, hogy a mi elveink jöjjenek diadalra, akkor a kormány-párt részéről azzal vádolnak, hogy mi ezen államunk felforgatóival szövetkezünk e hazában. (Mozgás.)

Mi ennek a következése? Az, hogy a magyarajku honpolgár lehet akár jobb, akár baloldali, azért jó hazafi marad; hanem, ha nem magyarajku honpolgár, csak akkor jó hazafi, ha a kormánnyal tart, ha nem a kormánnyal tart, akkor hazaáruló. (Mozgás.)

Igy állnak a dolgok, mi minden alkalommal a legőszintébben bevalljuk azt, hogy mi szívesen fogunk kezét nem magyarajku polgártársainkkal, mint testvéreinkkel, hogy mi a józan haladást és azon elveket, melyeket helyeseknek tartunk diadalra segítsük. Ezen honfitársaink megnyugtatója által is, az ellenzék biztosítani akarja e hazában a békét és a nyugalmat. (Élénk helyeslés és éljenzés.)

Ezek voltak a fővadások, ezekre voltam bátor észrevételeimet megtenni; most megakarom még itt említeni azt, hogy ami általában a történeteket és a párt állását illeti, oly különös helyzetben vagyunk, hogy a kormány-párt bennünket nem azzal vádol, hogy mit tehetünk, vagy teszünk, hanem ijeszti a közönséget azzal, hogy mi mit fogunk tenni.

Ez alkalommal ellenkezőleg akarok eljárni, csak azt fogom felemlíteni, hogy mit tett a kormány-párt a multban, és mit tesz a jelenben, a jövőt nem is említem.

Mi a jelen helyzetet illeti a külügyekre vonatkozólag, megakarom említeni azt, hogy az ellenzék mindig arra törekedett, hogy Magyarországnak külügyi képviselője legyen olyan, hogy Magyarország, mint külön állam tündököljön a külföld előtt, és hogy azon honfitársaink, kik a külföldön laknak azon külügyi hivataloknál nyerjék meg a kellő támogatást. (Helyeslés.)

Megakarom még említeni ez alkalommal azt, hogy a lefolyt három év alatt két nagy nemzet egymással

háboruba keveredett: mint méltóztatnak tudni a francia és a porosz. Megvolt a hajlam az országgyűlés több tagjaiban, megvolt különösen a katonapártban és később a mint méltóztatnak tudni a „Reform“ czimű lapban is azon hajlam, hogy mi a francziák részére közbenjárjunk, vagy az által hogy egy hadsereget állítsunk a határszélre, vagy pedig hogy mi tényleg résztvegyünk a háboruban. Az ellenzék határozottan kikelt a beavatkozás ellen, és pedig azért, mert nem tartotta a haza érdekében azt, hogy midőn két más hatalmas nemzet egy véres háborút vivott a fölött, hogy melyik uralja Európa közepét, hogy mi beleavatkozassunk az ő ügyeikbe, nem tartotta a lelkiismerettel meggyeztethetőnek, hogy e hazának vére és pénze feláldoztassék oly ügyekért, amelyek Magyarországot és Ausztriát együttvéve közelebbről nem érintik.

És sikerült nekünk — és hozzá teszem, igazságos akarok lenni, magának a miniszterelnöknek döntő hozzájárulásával ezen csapást a hazáról eltávolítani, és ennek következtében mi e hazában egy katonát se és egy fillért sem adtunk, ezen igen nagy kiadással járó háborúhoz. (Élénk helyeslés.)

Felakarom említeni az ország pénzügyeit. Az ellenzék mindég a mellett volt, hogy az ország pénzügyi kezelésében a legnagyobb takarékoság gyakoroltassék, mindég a mellett szólt, hogy csak azon kiadásokat tegyük meg, amelyek okvetlenül szükségesek, és mindazok mellőztessenek, amelyek elkerülhetőek. (Helyeslés.)

Bátor leszek a lefolyt 3 évi országgyűlésnek eredményét pénzügyi tekintetben itt, csak igen röviden előtűntetni. (Halljuk!)

Az 1870. évi költségvetésben a hiány, t. i. a kevesebb jövedelem, mint kiadás 14.766,642 frt volt; 1871-ben a hiány kitett 19.111,462 frtot: az 1872-dik évben már az összes hiány 44.050,300 frt volt. Ezen hiányból 18.083.393 frt fedeztetik az 1871-ki kölcsönből; tehát

a 44 millióból fedeztetik 18 millió az előbbi évben felvett kölcsönből. Ez pedig nem részrehajló előterjesztés részemről, mert ezt a képviselőháznak a többség kifolyásából megválasztott elnöke Somssich Pál, az országgyűlés berekesztésekor mondott végbeszédében ekkép jelentette ki. (Mozgás.)

Méltóztassanak tehát meggondolni, hogy az első évben 14 millió hiány, a másodikban 19 millió, a harmadikban 44 millió a hiány, hová fog ez vezetni? Az ország jövedelméből, önk adójából és a mi adónkból ez nem fedezhető, ez másképp nem, mint új kölcsön által fog fedeztetni. (Ugy van!) És ki fogja annak kamatait fizetni? megint mi. (Ugy van!)

Ennek következtében az ellenzék abbeli kívánsága, hogy a legnagyobb takarékoság gyakoroltassék, az ország pénzügyi kezelésében, azt hiszem igen jogos és helyes. (Élénk helyeslés.)

Ami a pénzügy vezetését illeti, bátor leszek e tekintetben még egy igen fontos körülményre becses figyelmöket kikérni. (Halljuk!) A 67-diki törvények alakításában szerencsésen kifejejtetett az, hogy szabályoztassék Magyarország és az osztrák-bank között a viszony, mert azon időben a többség által ez csak hátrányunkra oldatott volna meg. Sürgették többen, hogy e tekintetben történjék intézkedés, mert a jelen állapot az, hogy egy bank létezik, a melynek azon szabadalma van, hogy bankjegyeket bocsájt ki, ez az osztrák nemzeti-bank, és ennek van alárendelve Magyarország összes hitele és ami azt eredményezi, hogy ha pénzbőség van, akkor jut Magyarországra ebből valami, mikor pedig legnagyobb szükségünk van a hitelre, akkor épen megvonják azt bár mely krízis következtében, mert ha egy ilyen krízis bekövetkezik, nem az osztrákoktól vonja meg az osztrák bank a hitelt, hanem Magyarországtól, és ennek következtében Magyarország hitele igen csorbul. Azért történik meg az, hogy majd mindenütt sokkal olcsóbb a kamatláb mint nálunk. n. o. jelenleg nagy

pénzbőség van Németországban és Angliában, ami onnan ered, mert most fizeti Franciaország a hadikárpót-
lást, és ennek következtében azon pénzek, a melyek ed-
dig Franciaországban voltak elhelyezve, most Német-
országba és ez által Angolországba szivárognak át, és
ennek következtében pénzbőség van különösen közép
Európában legnagyobb mértékben, amit mi sajnosan
nem tapasztalunk jelenleg sem, és ennek egyik fő oka
az, hogy nekünk külön pénzintézetünk nincs. A pénz
kellő bősége, a rendezett önálló hitel viszonyok biztosít-
hatják egyedül a kereskedelem, az ipar, a nemzeti jól-
lét fölvirágzását. Óhajtjuk azért azt, hogy Magyaror-
szágnak legyen saját hitele, legyen olyan jegybankja,
a mely egyedül és főképpen a mi érdekeinket veszi fi-
gyelembe. (Helyeslés.)

Ennek következtében azt hiszem, hogy midőn az
ellenzék sürgetőleg követelte azt, hogy Magyaror-
szágnak külön hitele legyen, ez által a
haza polgárainak nagy szolgálatot tett,
és kívánom hogy csakugyan ezen ered-
ményt is tüntesse fel a jövő országgyűlé-
sen. (Eljenzés.)

Megemliténdőnek tartom, még az ellenzék egy kö-
vetelményét, a mely első pillanatra az ezen követel-
ményt fölfogni nem bírók előtt, oly ijesztőnek látszik:
és ez a külön hadsereg.

Mi a külön hadsereget illeti, azt mi óhajtjuk azért,
mert ez által eléretnék az, hogy a monarchiát képező
két állam kölcsönösen támogathatná egymást, óhajtjuk
azért is, mert ezáltal elérnénk, hogy a hazának azon
fiai, kik eddig a katonai szolgálatot a külföldön tartoz-
tak teljesíteni, ezután itthon teljesíthetnék, közel a
mennyire lehet családjukhoz tüzhelyükhöz. (Helyeslés.)
De van még egy fő ok, és ez az, hogy nemzetgazdás-
szati szempontból is igen kívánatos. Az összes hadsereg-
nek felszerelése, ugymint felfegyverezése, ruházata és
általában egész fentartása Magyarországon kívül törté-
nik. (Igaz!) Itt bátran hivatkozhatom önökre, miután

tudom, hogy sokan vannak önök között olyanok, kik az iparos osztályhoz tartoznak. (Vagyunk sokan.) Kérem önöket, van-e némi tekintetben megbizásuk, hogy a hadseregnek bármit készítsenek. (Nincs! Nem is volt 48 óta!) Midőn Bécsben eszközlik a hadsereg felszerelését, ezáltal az ipart nem fejlesztik, sőt az ipar érdekét mellőzik. Bécsben van Skene, az adja a posztót; ott van Harapat az készíti az öltönyöket, és ennek következtében, mindazon pénz, melyet Magyarország a hadsereg fentartására fizet, kimegy Ausztriába, ebből alig tér vissza néhány fillér, ebből a haza egyik osztálya sem a kereskedő, sem az iparos, sem a termelő nem részesül.

Ami a monarchia biztonságát illeti, e tekintetben a legkisebb kétely sem létezhetik, mert ha külön volna a hadsereg is Magyarországon, ez csak oly hűséggel viseltetnék a haza és fejedelem iránt, mint jelenleg. (Ugy van!) Ami pedig a vezényletet illeti, a hadseregnek a király volna a főparancsnoka, fővezér ezután is úgy, mint eddig volt. (Igaz!)

És így még ezen szempontból sem támadható meg azon kívánság, melyszerint mi egy külön hadsereget óhajtunk. (Helyeslés.)

Megakarom még itt emliteni azon törvényeket, melyek a belügyek elintézésében hozattak. (Halljuk.) Megvallom, hogy ezek reformok, hanem nem előhaladás, hanem hátralépés tekintetében. Meg kell emlitenem mindenekelőtt a törvényhatóságok és községek rendezését. Azokból kiküszöbölték az önkormányzat főkélekeit és oly tulságos befolyást adtak a kormánynak, és annak közegének a főispánnak, hogy azok mellett a helyhatóságoknak erőteljes fejlődése majdnem lehetetlen. (Ugy van!)

Én részemről óhajtom, hogy hatalmas kormány legyen ez, tartsa-fenn mindenütt a törvények tekintélyét, hanem azt, hogy a törvényhatóságban p. o. Aradvárosában, hogy mi a legczélszerűbb, e tekintetben azon meggyőződéssem van, hogy hozzák ide a világnak száz tudósát, az nem ismeri Aradvárosának érdekét úgy,

mint azok, a kik itt születnek, itt élnek és itt akarnak meghalni. (Élénk helyeslés.)

De még van egy a mi által nagy visszalépés eszközöltetett ezen törvényekben, melyek legujabban hoztattak, és ez a törvényhatóságokban az ugy nevezett virilis szavazatok behozatala. (Igaz.)

A 48-iki törvények kimondták a jogegyenlőséget. A jogegyenlőség alapján 48-ban akkép alakítatott a bizottmány és a képviselő testület, hogy t. i. azon testületekben a melyek a törvényhatóságok ügyei felett intézkedtek és határoztak, azok vehessenek részt, a kik a közbizalmat birják, kiket a közbizalom oda küldött.

Most az 1870-iki t. cz., mely a törvényhatóságok rendezéséről szól, a jogegyenlőséget megváltoztatja; meghagyja a képviselőtet, meghagyja a választást, de csak fele részben, és csak fele részben tagjai ezen testületnek azok, akik polgártársaik bizalmát birják, másik felét képezik azon férfiak, a kik leggazdagabbak, legyenek azok bár mily ügyefogyottak; ne legyen semmi bizalom irántuk is, ennek daczára mint leggazdagabbak, fele részét képezik azon tanácsnak. (Igaz! Ugy van!)

A mi a kormány eljárását illeti, röviden még megemlítem azt, hogy Horvátországra nézve csak egyet követtek, hogy t. i. hogy azon képviselők, kiket Horvátország küldött, azok hiven legyenek ott az országgyűlésen és szavazzanak a kormánynyal, más tekintetben tökéletesen elhanyagolták Horvátországot. Kötelességük lett volna, hogy ott azon pártokat, melyek a legnagyobb szenvedéllyel egymás ellen küzdöttek kibékíttség, és czélszerű intézmények által megnyerjék a magyar államnak és ez által a szoros összefüzést megörökítsék. (Tetszés.)

A mi Erdélyt illeti, a tekintetben is elmulasztottak mindent, csak arra figyeltek, hogy küldjenek olyan képviselőket, a kik a kormányt minden tekintetben pártolják, más tekintetben egészen elhanyagolták. Még a választási törvényjavaslat is, a mely szerencsére nem

lett törvénynyé, egy szóval sem emlité Erdélyt. Ott vannak oly kerületek a hol 150,000—180,000 lakos csak két képviselőt küld, míg ismét számos alig 2000—3000 lakossal bíró városok ép oly arányban képvisel-
tetnek.

A census is Erdélyben sokkal nagyobb, e tekintetben sem történt semmi előlépés, és a kormány a lefolyt idő alatt nem tett semmit, hogy az erdélyi intézmények akképen szabályoztassanak, hogy Magyarországnak azon részének, mely a Királyhágon túl létezik, érdeke előmozdittassék. (Igaz.)

Megakarom még emliteni azt, hogy a lefolyt országgyűlés alatt és pedig annak a végén két törvény javaslat terjesztetett a képviselőház elé. Egyik a választási törvény, másik pedig azon törvényjavaslat, mely a választási jogot nem 3 évre, hanem 5 évre akarja megállapítani. Vádat emelnek az ellenzék ellen, hogy mi ezen törvényjavaslatoknak törvényre emelését meggátoltuk egy alkotmányos fegyverrel élve t. i. addig beszélve ezen törvényjavaslatok tárgyalása alkalmával míg az idő elfogyott, úgy hogy ezekből csakugyan törvény nem lehetett. (Eljenzés.)

Mindenek előtt megemlítem, hogy egy alkotmányos érzelmű miniszterium, ha látja, hogy egy általa benyújtott törvényjavaslat ellen ily élénk ellenszenv uralkodik, mint ezek ellen, azt mindenkor vissza veszi; hanem a jelen miniszterium máskép gondolkodott, az utolsó időben terjesztette azokat elő, gondolva, hogy a legnagyobb gyorsasággal keresztül fogja hajtani ezen országgyűlésen. De csalódott, mi kötelességünknek tartottuk azt, a mit már előbb említettem, hogy miután meg nem változtathatjuk, legalább gátoljuk, hogy törvénynyé emeltetéssék. (Helyeslés.)

Ezen törvényjavaslat első fejezetében azt tartalmazta, hogy a mezővárosokban nem azon házak birto-
kosai, melyek 300 frtra becsülvék, legyenek szavazók, hanem az adó 60-szoros öszlete szolgáljon alapul, és

csak az lehessen választó, ki házosztályadó fejében 5 frtot fizet. (Mozgás.)

Arad városában mint házbéradót fizető városban, nem lett volna következménye ezen szakasznak, de azt tudom, hogy kisebb városokban 300 frtot érő sok oly ház van, mely csak két lakosztálylyal bír, míg ellenben ezen törvény értelmében mindenütt a hol házosztályadó létezik, csak az olyan háztulajdonos esett volna a választók sorába, akinek 4 szobából álló háza van, s ennek következtében a választók ezrei fosztattak volna meg választási joguktól. (Mozgás.)

Ugyan ezen fejezetben kimondatik, hogy csak azon iparos bir szavazati joggal, a ki 10 frt. 50 kr. jövedelmi adót fizet, nem pedig mint eddig, hogy a ki egy segéddel dolgozott az választó polgár volt. Ennek következtében azon iparos, a ki 10 frt. 50 kr-nál kevesebb adót fizet, az szavazati jogától elesett volna és így az egész országban és Aradon is igen sokan fosztattak volna meg ezen fontos alkotmányos jogtól. (Igaz! Mozgás.)

A mi a másik törvényjavaslatot illeti, az olyan volt, a melynek következtében a választási jog, a mely egyik legszebb joga minden honpolgárnak, a mely az által foly be a törvényhozásra, akkép csonkított volna meg, hogy nem lett volna a választási jog minden 3 évben gyakorolható, hanem csak minden 5 évben. (Mozgás.)

Miért akarta a kormány, hogy 5 évre választassanak a képviselők? Mert nem bizott abban, hogy 3 év múlva azon képviselők birni fogják a választók bizalmát, mert ha bizik ebben, akkor nem szükséges azt 5 évre kiterjeszteni. (Ugy van!)

Miért nem félünk mi, akik a mellett küzdöttünk, hogy 3 évig tartson egy országgyűlés? Azért, mert mi azon elvet tartjuk, hogy miután a választóknak nincsen joguk többé utasítást adni a képviselőnek, hogy mikép járjanak el az országgyűlésen, miután nincsen joguk, hogy vissza hívassák, mert ez a nép képviselettel

össze nem egyeztethető, legyen meg azon joguk, hogy bizonyos idő után itelhessenek képviselőjük fellelt, és hogyha ezt alkalmasnak találják, azon esetben megválasztják újból; ha pedig, vagy nem szorgalmas, vagy pedig nem képviselte teljes hűséggel választók érdekeit, és nem lehetnek megelégedve egész magatartásával, nem lehetnek teljes bizalommal iránta, akkor ezen képviselőt elhagyják és választanak mást.

És ennek következtében, azt hiszem, az ellenzék, midőn ezen alkotmányos fegyverrel küzdött, csak a választó polgárok érdekében járt el, (Élénk éljenés) és kötelességét teljesítte abban, hogy ő ezen törvényjavaslatoknak törvénynyé alakítását gátolta. (Élénk helyeslés.)

Ezt akartam előterjeszteni az ellenzék eljárására és azon vádakra nézve, a melyek ellene felhozattak. Ezekből láthatják, mélyen tisztelt elvtársak, hogy az ellenzék követett eljárásával hűségét, fejezte ki törvényes királya iránt, biztosítani kívánta e hazában a kül- és belbékét a polgári szabadságot, a józan haladást, a rendet és a nyugalmat minden irányban. (Helyeslés.)

Mielőtt azomban az aradi választásról szólanék, meg fognak bocsájtani, hogy ha megemlítek egy különös tényt, a mely elenünkben sok tekintetben felhasználtatik. (Halljuk!) Mint méltóztatnak tudni Ghyczy Kálmán (Zajos éljenés) hazánk egyik hű fia kinyilatkoztatta azt, hogy nem kíván képviselői megbizást a jövő országgyűlésre elfogadni, és nem akar többé részt venni benne.

Ennek oka az volt, hogy Ghyczy Kálmán egyike a legszorgalmasabb képviselőknek; ő minden tanácskozásokban részt vesz, és minden gyűlésen elejétől, végig jelen van. Ő azonkívül a pénzügyi bizottságnak tagja volt, a mely a legterhesebb bizottság, a mely tárgyalja

az egész költségvetést és mind azt, a mi az országnak bevételére vagy kiadására vonatkozik; azonkívül az ellenzéki pártnak elnöke volt, és így számos foglalkozása között nagyon veszélyeztette volna a koránál fogva gyengébb egészségét.

Ha ő akképen akarta volna teljesíteni képviselői kötelességét, mint voltak igen sokan, és pedig még jelesebb képviselők közül is, akik alig vettek részt az országgyűlésben és csak néha-néha adtak pártjoknak egy-egy jó tanácsot, akkor egészsége nem lett volna veszélyeztetve, de az ő lelkiismeretes buzgalma ezt nem engedte meg; ennek következtében érezvén azt, hogy azon fokozott nagy szorgalom, nagy munka, igen sokszor erejét kifárasztja, hogy érzi gyöngeségét hajlott koránál fogva is, őt arra indította, hogy a jövő országgyűlésben részt venni nem volt hajlandó.

Azonban a mint tudjuk, ő kinyilatkoztatta, hogy csakugyan ezen nézetétől eláll, és érezvén azt, hogy mily nagy veszteség volna az összes hazára nézve, ha nem venne tevékeny részt a jövő országgyűlésen is, kijelentette, hogy a jövő országgyűlésben részt fog venni. (Éljenzés.)

Sokan annak tulajdonítják Ghyeczynek ezen nyilatkozatát, mely szerint ő nem fog részt venni, hogy ő talán az ellenzék nézeteivel nem volt egy értelemben.

Ennek ellenében én önök előtt határozottan nyilváníthatom, hogy sem ő közöttte, sem Tisza Kálmán (Éljenzés.) között, a ki szintén egyik vezére az ellenzéknek, legkissebb véleménykülömbőség nem volt; és ennek következtében a legnagyobb egyetértés vezette ezen 2 férfit, és Ghyeczy tökéletesen egyetértett az ellenzék minden föllépésével, a mit tanusított az által, hogy ő az ellenzék minden nyilatkozatában, minden párt vitáiban részt vett, és hatalmas tehetségével azoknak igen nagy sulyt adott. Ghyeczy Kálmán azon férfiú, aki ki merte volna mondani minden pillanatban, hogy azzal nem ért egyet és lett volna neki mindég befolyása, hogy az ő

mindenesetre bölcs nézetét az ellenzék elfogadta volna. (Helyeslés.)

Midőn Ghyczy a magányéletben történendő visszavonulásáról kijelentését közhírré tette, valamenynyi jobboldali lap dicsérte őt, és azt mondták, hogy ilyen nagy államférfiu, kiben annyi tudomány, szorgalom és hazaszeretet van, nemcsak az ellenzékre lesz nagy veszteség, ha nem vesz részt többé az országgyűlésen, de az összes hazára nézve is. Midőn kijelenté, hogy részt nem vesz, akkor sajnálták, de most nem olvasom a jobboldali lapokban, hogy annak örülnek, midőn kijelenté, hogy részt fog venni, (Derűtség.) a jövő országgyűlésen.

Most már kitünik az, hogy nem volt őszinte azon sajnálat, a melynek következtében ők azt mondták, hogy kár, hogy Ghyczy visszalép, sőt hogy annak titkon örvendettek, hogy ily hatalmas ellenfél a politikai küzdterről le akar lépni. (Helyeslés.)

Most t. elvbarátaim! bátor leszek különösen az aradi választásról egy pár szót szólni. (Halljuk!)

Nem akarok pártfelekről szólni, neveket fogok említeni; itt van Aradon sok tisztelt képes és derék uri ember, itt vannak: Bogdánfy Gergely, Andrényi Károly, Wallfisch Pál és Varjasy József urak, ezek mind igen derék emberek, nem a mi pártunkhoz tartoznak, és ennél fogva mi őket, mint jelölteket fel nem állíthatjuk, s azért, hogy nekünk nem kellenek, ezen nem csudálkozhat senki, hanem, hogy azon férfiak a Deák-pártnak nem kellenek, hogy a Deák-párt közülök egyet sem tartott érdemesnek arra, hogy legalább a jelöltséggel megkinálja, azon csakugyan csudálkozni lehet. (Ugy van.) Hát valóban oly szegény az aradi Deák-párt, hogy nem talál ott körében egy férfit sem, a kit a képviselői állásra alkalmasnak tarthatna.

Már mi e tekintetben szerencsésebbek vagyunk, mert nekünk van egy olyan jelöltünk, aki ezen városnak fia. (Zajos éljenzés.)

Mit tett uraim a Deák-párt? Meghívta jelöltnek ifj. gr. Ráday Gedeont.

Ami azt illeti, azt hallottam mindég, hogy az importalt szivar jó, de hogy az importalt emberek mindig jók legyenek, azt nem tudom. (Derületség.)

Ami Rádayt magát illeti, azt minden esetre el kell ösmerni, hogy ő a rabló-gyilkosokat igen erélyesen és nagy eredménnyel tudja pusztítani, ez valóban áll. Tehát azok, akik képviselőnek akarják választani, miért akarják őt a térről elmozdítani, a melyen oly sikeresen működött? (Helyeslés.) Mert gr. Rádaynak, ami tehetségeit illeti, t. i. a melyek őt alkalmassá teszik arra, hogy képviselő legyen, azokat megvallom, nem ismeri senki, sem én, sem választói. (Igaz!) Azt azonban ki mondhatom, hogy gr. Ráday Gedeonnak jeles tulajdonságai vannak, a melyeknél fogva, hogy ha ő megválasztatnék, nem volna utolsó a képviselők között; hanem azt hiszem, hogy nem ez elégitheti ki Aradot, ha olyan képviselőt küld, aki nem utolsó, hanem olyat küldjön, aki a képviselők között az első helyet foglalja el. (Helyeslés.)

Mint méltóztatnak emlékezni, az eddig lefolyt országgyűléseken Aradnak 4 képviselője volt. Ezek között volt egy igen derék tudós férfi, a tudományos akadémia tagja, azonkívül még három volt, ezek mind igen lovagias derék emberek, hanem azt kérdem, hogy azon képviselők az összes 10 év alatt, a melyen át körülbelül képviselték Arad érdekeit, tüntették-e ki annyira magokat, mint a most lefolyt országgyűlésen a mi képviselőnk Chorin; (Nem! Éljen Chorin!) és pedig a lefolyt országgyűlésnek csak néhány hónapja alatt. (Nem) És azért azt hiszem, legkevésbé sem vádoltathatom tulzással, ha azt mondom, hogy a volt 4 képviselőt összszévve, összszesen nem tettek Aradváros érdekeiért annyit, mint a jejenlegi volt képviselőnk Chorin. (Éljenzés.)

Chorin Ferencz egy oly képviselője volt Aradvárosának, aki egyik előkelő helyet foglalt el a képviselő-

selőbázban; aki felszólalt mindég higgadtsággal, a szabadelvűség érdekében. (Éljenzés.)

Ennek következtében bátran merem állítani azt, hogyha Chorin a jövő országgyűlésre megválasztatik, ő nemcsak az ellenzéknek, hanem Aradvárosának is díszére fog válni; azért tehát csak üdvözölhetek minden jó hazafi pártot, amely oly jeles férfiut mint Chorin Ferencz kíván a jövő országgyűlésre felküldeni. (Zajos háromszoros éljenzés.)

Bánhidy Béla : T. elvbarátok! Miután az idő már előre haladott, röviden egy figyelmeztetést akarok intézni; azután pedig két szinte rövid indítványt tenni. (Halljuk.) Figyelmeztetésem abban áll, hogy holnap kezdődik a választók összeírása Aradon, két hétig tart. Tehát minden választó, ki jogát érvényesíteni és gyakorolni akarja, az el ne mulassza beiratását, el ne mulassza bizonyítékait az összeíró küldöttséghez elvinni, mert aki be nem iratja magát, nem gyakorolhatja szavazati jogát. Ezen figyelmeztetést szükségesnek tartom azért, hogy sokan, akik talán nem buvárkodnak mindég a törvényekben és nem foglalkoznak gyakran a politikával, hogy ne higyjék, hogy elégséges ha valaki magát az ellenzéki központba beiratja, hanem okvetlenül szükséges, hogy beirassa magát a városház termében. Ebből áll a figyelmeztetés; még két rövid indítványom van, melyek közül az első az, hogy Arad szabadelvű-pártja intézzen távsürgöny útján Ghyczy Kálmánhoz egy bizalmi nyilatkozatot, fejezze ki abban hozzá való ragaszkodását és intézzen köszönetet azért, hogy ujlag részt fog venni az országgyűlésben. (Lelkes éljenzés.)

Második indítványom pedig abban áll, hogy Arad városának szabadelvű pártja fejezze ki köszönetét báró Simonyi Lajos elnöknek, hogy ezen tisztelet elfogadta és hogy teendőinkben velünk közösen fog harcolni. (Zajos háromszoros éljenzés.)

Elnök : Nem kíván senki szólani? (Nem!) Ennek

következtében, miután önök t. elvtársaim, azzal, hogy a mai munka napon ily számosan egybegyültek, és ezáltal elveink iránti hűséget tanusítottak, azért őszinte köszönetemet nyilvánítom, a gyűlést berekesztem, azon kívánság hozzáadásával, hogy győzelmes legyen jövőnk, mint volt a multunk és éljen jelöltünk Chorin Ferencz. (Lelkes éljenzés. Éljen Chorin! Éljen Simonyi Lajos báró, Se-treasca! Zsivio!)

Ülés vége $\frac{1}{2}$ 9 órakor.

1872. évi október 12.

